

БЕРЕГИНЕ МОЯ, УКРАЇНЬСЬКА ХУСТКО

Розробка виховного заходу для здобувачів освіти

Мета: ознайомити здобувачів освіти з обрядовістю українського народу, визначити обрядове значення української хустки; прищеплювати ліцеїстам інтерес і виховувати патріотизм, поважне ставлення до українських звичаїв та обрядів, розвивати творчі здібності і естетичний смак.

Обладнання: виставка хусток, презентація «Українська барвіста хустинка», записи українських народних пісень, плакати.

Сцена прикрашена композицією з великих українських хусток, збоку напис «Берегине моя, українська хустко».

Слайд 1

ПЕРЕБІГ ЗАХОДУ

Слайд 2 Ведуча1 Український народ має свою самобутню культуру, життєву мудрість та настанови щодо способу життя, збережені в українських звичаях, фольклорі і обрядах. Це величезний скарб, у якому втілилися своєрідне світовідчуття та світосприймання українців. Цей багатющий скарб ми повинні зберегти і передати нашим дітям, онукам, щоб зберегти генетичну пам'ять нашого народу і не перервати зв'язок поколінь. Надбані багатьма поколіннями цінності наразі вони є найдорожчою скарбницею духовної культури українського народу.

На сучасному етапі кращі зразки народної творчості – обрядові пісні, вірші, легенди, гармонійна система обрядів знову набувають популярності. Серед них чільне місце віддано **українській вишиванці і хустці**.

Слайд 3 7 грудня 2019 року вперше в Україні відзначався **Всесвітній день української хустки**. З цієї нагоди в усіх закладах освіти області стартують флешмоби, проводяться вечори і класні години, присвячені українському національному аксесуару, який зберігає в собі старовинні традиції. Вперше проведений флешмоб став міжнародним. До ініціативи приєдналися понад мільйон людей з 20-и країн світу: Греції, США, Польщі, Італії, Канади, Білорусі, Грузії, Литви, Ізраїлю.

До цієї прекрасної традиції долучимося сьогодні і ми.

Ведуча2 Сьогодні яскраві хустки дедалі частіше можна побачити на вулицях українських міст. **Слайд 4** Представниці слабкої половини суспільства, одягнені у колоритний головний убір, виглядають доволі оригінально. **Слайд 5** Ексклюзивність хустки завоювала прихильність жінок, дівчат і маленьких леді. Їх колись носили бабусі, а тепер хустки почали одягати на свята, дарувати на Дні народження й передавати у спадок.

Слайд 6 Невід'ємна частина української культури стала світовим трендом і завоювала своєю привабливістю серця модниць, запалила любов у дизайнерів усього світу.

Слайд 7 Учениця декламує вірш «Квітчаста хустка».

На ній і гроно, і пелюстка,
 І небо райдуги на ній ...
 Мов берегиня вроди хустка
 Здавен у нашій стороні.
 Мов берегиня вроди хустка
 Здавен у нашій стороні.
 Та – нареченим на щастя,
 Та – на добро матерям,
 Вічний дарунок – хустка квітчаста
 Знана стежкам і вітрам.
 Веселі ви чи сумовиті,
 На схилах Ворскли чи Дінця –
 Нема таких жінок на світі,
 Котрим вони не до лиця.
 Мов помолодшала мати,
 Гарна й сестра дорога.
 Роси в хустині, немов діаманти,
 Зорі й квітки в берегах.
 Ой ті луги та бережечки,
 Які вгорі такі внизу ...
 На щастя й радість два ріжечки,
 а два на смуток і сльозу.
 Сонцю й роботі найближча,
 Подруга днів осяйна.
 Душу зігріє і зніжить обличчя
 хустка – тернова весна.

В. Юхимович

Ведуча1 Слайд 8 Хустку в Україні називають «берегинею», використовують як магічний оберег». Перша писемна згадка про хустку приходить до нас з 1657 року, в описі шведського посла, який відвідав Богдана Хмельницького, йдеться про жінок, які носили на головах білі хустки з бавовни.

Ведуча2 Слайд 9 В часи козаччини був добрий звичай: «коли козаки вирушали в далекі походи чи чумаки в тяжкі мандри, чи бідний парубок до чужої сторони на заробітки, то кожна дівчина своєму нареченому дарувала вишиту хустину, в яку вона вклала всю свою душу, як символ вірності в коханні. І супроводжувала козака українська хустина, насичена трепетною потужною енергетикою вірної дівчини. І носив її козак коло серця і відчував благодатне тепло, яке струменіло з полотна.»

Слайд 10

Ромен - зілля, ромен – зілля, ромен похилився.
 З України до дівчини козак уклонився ...
 Ой, дав він їй поклон низький з коня вороного,
 Вона ж йому хустину з шовку зеленого.
 Дай же, дівчино, хустину, може, в бою я загину .

Учениця декламує вірш Т. Шевченка «Хустина».

ХУСТИНА

Чи то на те Божа воля?
 Чи така її доля?
 Росла в наймах, виростала,
 З сиротою покохалась.
 Неборак як голуб з нею,
 З безталанною своєю,
 Од зіроньки до зіроньки
 Сидять собі у вдівоньки.
 Сидять собі, розмовляють,
 Пречистої дожидають.
 Дождалися....
 Випроводжала три поля, три милі,
 Прощалися при долині.
 Дарувала шиту шовками хустину,
 Щоб згадував на чужині.
 Ой хустино, хустиночко!
 Мережана, шита.

Ведуча1 Слайд 11 В прадавні часи в Україні повсякденні хустки були білого кольору, а святкові ошатні хустинки виготовляли з найтоншого полотна і дівчата, і жінки вишивали їх власними руками. **Слайд 12** Полотно мережилося шовковою ниткою і на ньому виникали чудернацькі різнокольорові узори. Зрідка траплявся і чорний колір. Про хустки складали пісні й співали їх темними зимовими вечорами:

Слайд 13

У неділю не гуляла та на шовки заробляла,
 Та хустину вишивала, вишиваючи співала:
 Хустиночко мережана , вишивана ,
 Вигаптую, подарую, і він мене поцілує ...
 Хустино моя, мальована .

Ведуча2 Зберігає український народ, як давній символ, пам'ять про хустину. Це перша ознака одягу жінки. Хустка – широко розповсюджена по всій Україні. Способи пов'язування були різними.

Зараз ми з вами переглянемо майстер-клас зав'язування хусток. Де ми побачимо, як можна носити хустку і дізнатися, які існували традиції щодо носіння, зберігання і зав'язування хустки.

Слайд 14 Демонстрація на екрані майстер-класу зав'язування хусток

Ведуча2 Слайд 15 У кожній родині, для дівчинки тримали розмальовану скриню, яку потрібно було наповнити одягом і хустками. Їх дбайливо оберігали й неодмінно показували гостям і сусідам:

Я не панна — я господиня,
У мене хусток повная скриня!

Ведуча1 Слайд 16 Українські хустки бувають різного кольору і з різними візерунками, квітчасті та з геометричним орнаментом. У 18-ому столітті увійшов у моду рослинний орнамент – квіти рожі, васильків, гвоздик. Дуже рідко на старих українських хустках можна зустріти зображення птахів.

Слайд 17 Молоді дівчата носили білі або яскраві хустки.

Старші жінки – темні, вдови – лише чорні.

Учень декламує вірш Т. Лісенко «Чорна хустка вдови».

Чорна хустка вдови розтривожує душі проходим,
Чорний біль у очах і у серці габою звиса.
Скільки їх у війни – і згорьованих, і непохожих,
Тих, у кого навік запеклася пекуча сльоза...

Чорна хустка вдови... Гіркота на губах полинова,
Ні землі під ногами, ні неба над нею нема...
І навіщо їй світ, і навіщо якісь там обнови,
Як його вже нема... Він весь світ із небес обніма...

Чорна хустка вдови. Крик душі, це не мода остання,
Це печаль, смуток це, що накаркали чорні круки...
Та рікою життя: за холодним світанням – світання,
І у полі весною ростимуть рясні сокирки.

Чорна хустка вдови – наче лід до гарячого серця,
Застелила весь світ і в душі поселились льоди.
Хто розтопить те горе, відчинить зачинені дверці,
І, неначе із прірви, дістане вдову із біди...
Закричали круки, засвистіла метелиця в лузі,

Наче в хрестиках чорних – вдовине її вишиття.
 Чорна хустка вдови... Витирає сльозини у тузі,
 І проходить життя... Все повз неї, як потяг, життя...

Ведуча2 У народних обрядах хустка відігравала чи не головну роль: була оберегом, символом жіночої мудрості. На весілля наречений пов'язував обраниці хустку на руку так, щоб вони були нерозлучні.

Слайд 18 Під час шлюбу і сьогодні нареченій кладуть на голову хустку, як ознаку того, що дівчина стає господинею та майбутньою матір'ю. Саме шлюбну хустку молоді жінки ніколи більше не одягали і тримали на власний погріб. В шафах у наших бабусь не було шапок, але було по двадцять, а то й більше хустин.

Ведуча1 Слайд 19 Носили хустку в найлютішу пору року - зимою. Дівчата, молоді, поважні літні жінки і діти одягали лемківську «баранкову» хустку, яка виконувала роль капюшона і навіть куртки. Це був величезний квадрат дуже товстої вовняної тканини з тороками. Баранкова хустка (або плахта) повністю огортала голову і стан до пояса.

Ведуча2 Слайд 20 «Хустка» - явище унікальне . Жодну річ із одягу не використовують так широко, як її. На Святий вечір маленькі хлопчики носили до родичів вечерю, а в руках тримали вузлик із ситцевої хустки с калачами. Хлопчик клав калачі родичам, а ті обдаровували малого гостинцями, які дбайливо складали в принесену хустинку. На Великдень стіл накривали вишиваною скатертиною або різнобарвною хусткою. На столі пасочка, а на душі пресвітло, бо свято – і воно промовляє мальвами, густо насіяними на хустці – скатертині . А ще: хустина на спеченому в хатній печі хлібі, щоб не черствів, на дитячій колисці – від вітру й лихого ока.

Ведуча1 Українська хустка, улюблений головний убір української жінки. Немає таких жінок у світі, яким би вона була не до лиця:

Слайд 21 Зелена хустка

Ця хустина цвіт весни,
 Цвіт весни буйний і веселий,
 Як молодості цвіт,вічно він зелений.

Синя хустка

Синє море, синь води глибини незміряні.
 Хай всі люди на землі мають душі сильні.

Хустина, хустина, чи біла чи синя,
 Мені ти миліша усяких обнов.
 Хустина, хустина, як ласка дитини
 Як вірності пісня, як щира любов.

Звучить у запису пісня «Мамина хустка».

Я іду до тебе, мамо,
По квітучому саду,
Я несу до тебе, мамо,
Радість і журбу.
Затріпоче пелюстками
Хустка вдалині,
Тільки рідна моя мама
Вибачить мені.

Приспів:

Мамину хустку
В білих пелюстках
Ніжно до серця свого притулю,
Мамину хустку |
В білих пелюстках |
Я зберігаю в далекому краю. | (2)

Ведуча2 Слайд 22 Цікаво, що хустина, яку так старанно вишивала дівчина , часто служила засобом знайомства з хлопцем. А відбувалося все так: хлопець, якому сподобалась дівчина, насамперед намагався заволодіти її хустиною. Часто це приносило і прикрощі, бо коли хлопець не подобався дівчині , вона не віддавала хустки. Не промовивши й слова, дівчина давала зрозуміти йому : «Я ніколи не буду твоєю» .

А коли хлопець був дівчині до вподоби, вона віддавала йому її. І часто таке знайомство

Ведуча1 Слайд 23 Хустка здавна відігравала й важливу оберегову, магічну функцію , тому чи не найбільше місце займає хустка у весільному обряді. Починаючи зі сватання, коли на знак згоди дівчина підносила старостам хустку своєму милому нареченому , і закінчуючи покриванням хусткою голови молодої . Хустка, якою покривали молоду, зберігалася потім все життя. Існує повір'я : хустка, якою матір вводить молодих до хати і виводить із хати під час весілля, мусить бути пишною, ясною і яскравою .

Ведуча2 З цього моменту хустка ставала знаком того, що жінка заміжня. Вона не могла з'явитись на люди з непокритою головою. Жінка з непокритою головою називалась простоволосою. Чоловік дарував хустину в знак любові, довір'я, злагоди, поваги. У одній із українських жартівливих пісень дружина співає: «Як поїхав мій миленький на базар до рідні, купив мені хустиночку, ось вона , на мені».

Ведуча1 Слайд 24 У наш час зберігся звичай дарувати юнакові, який іде служити до лав Збройних Сил України, хусточку, а в ній грудочку рідної землі. Коли син вирушав у дорогу, мати зав'язувала у білу хустину хліб, щоб не забував батьківського порогу. Коли юнак іде до армії, то мати на перехресті доріг, проводжаючи сина, кидає три хусточки.

У роки Другої світової війни хустка від коханої, дружини, матері була для бійців на фронті, там, на передовій, часточкою їх мирного життя, за повернення якого вони боролися до останнього подиху.

Учениця декламує вірш «Хустка – це життя».

Хустка – це життя... Вона пам'ять роду, його святиня.
 Ще й зараз мама на хустину
 Не може глянути без сліз,
 Бо тато на війні загинув,
 Товариш хусточку привіз.
 Колись і ненька вишивала,
 Як батька проводжала в бій
 Я теж хустину дарувала –
 Служить ішов товариш мій. І
 той, хто каже: «Вишли з моди
 На спомин вишиті хустки»,
 Не зна, що звичай це - народний,
 Який прийшов через віки.
 І ще в майбутньому багато
 Тим, кого в армію призвуть
 Дівчата будуть дарувати
 хустину, щоб не смів забуть
 Стежину ту, що через поле
 У рідний дім його веде
 А ще, щоб не забув ніколи
 І вірний був отій, що жде.

Ведуча2 Слайд 25 Хустка – невід'ємний атрибут і іншого сумного обряду. Життя плинне і приходить неминуха в житті хвилина, коли ми прощаємося зі своїми батьками і як би ми не любили і не шанували їх, цей час неминучий.

У пору прощання з мамою, рідні померлої роздають присутнім на похоронах хустки, а саму померлу покривають великою чорною жалобною хусткою, котра за життя була їй найбільш до вподоби або найдорожча. Після смерті рідних чорну хустку, як жалобу, носять 40 днів.

Слайд 26 На фоні ліричної музики учениця виконує вірш Г. Чубач «Хустка тернова»

Слово до слова – хустка тернова
 Квітка до квітки – весна.
 Слухає вечір нашу розмову.
 Ту , що на світі одна.
 Доня питає – серденько крає:
 Чом називається так ?
 Відповідаю, ніби зітхаю:
 Долі тернової знак ! –
 Доня сміється. Очі – як зорі.
 Доня не знає про те,
 Скільки тернові бачили горя,
 Як безнадійно терен цвіте .
 ... Рік тридцять третій,
 Клятий, холодний ...
 З голоду пухне село ...
 Вже моя мама встати не годна :
 Смерть опустила крило ...
 Бабця не плачуть – тихо зітхають
 Хустку – єдине добро –
 У Могилеві – Подільським змінюють
 (Боже , як вдало !) на жита відро.
 Потім робили – хустку купили.
 Та почалася війна.
 Й разу на свята її не наділи ,
 В скрині лежала вона .
 ...Рік сорок шостий ...
 Жити не просто
 Після такої тяжкої війни .
 Ходить і ходить непроханим гостем
 Батько убитий у мамині сні .
 Бабця не плачуть – тихо зітхають .
 Хустку не стануть носити .
 Знову на трави якісь обмінюють .
 (Боже , як бабці на обмін щастить !)
 Потім робили – хустку купили .
 Я пам'ятаю той день:
 Бабця купили, мама наділи,
 Я доторкнулась лишень.

Доня сміється. Очі – як зорі.
 Світ мій від цього ожив.
 Доня кепкує : «Довго говориш !
 Значення слова – скажи !»
 - Вибач ! Здалося все при нагоді.
 Відповідь іншу не жди:
 У нашому роді, у наших народі
 Доля і хустка – тернові завжди !

Звучить пісня «Тернова хустка»

Ведуча1 Слайд 27 А ось цікаві факти щодо хустки:

- Голови жінок покриті традиційними українськими вишитими хустками та запозиченими від сербів, болгарів, турків барвистими хустками.
- Тисячу років тому, за часів Київської Русі, жінки носили хустки-покритки.
- Дві тисячі років тому, коли на території України проживали скіфи, хустки широко використовувалися в побуті.
- Три тисячі років тому, коли на землях України селилися слов'янські племена, жінки зодягали хустки.
- І п'ять тисяч років тому в бронзову добу, носили хустки.
- А шість тисяч років тому, у мідно-кам'яну добу, люди вперше навчилися виготовляти нитки і виготовили першу хустку, нею покривалися від холоду.

Ведуча2 Слайд 28 Хустка, якою жінки покривали голову, щоб не «світити волоссям» , все ж залишала відкритим обличчя, що свідчить про волелюбство українок. Згадаймо головні убори мусульманок Кавказу. Паранджа затіняла дівчині не лише обличчя – весь світ. Її віддавали заміж, не питаючи згоди. На Україні ж був час, коли дівчата самі сватались до хлопців.

Ведуча1 Слайд 29 Ось і завершилося наше знайомство з хусткою. Хай цей яскравий оригінальний аксесуар займе достойне місце в гардеробі кожної жінки, дівчини. Завжди підкреслює неповторний шарм, романтичність, витонченість її власниці і належність її до великої держави – України.

Гей, Україно ! Рідная ненько !
 Грянемо пісню , та й веселеньку .
 Грає веселка стокольорова.
 Будьмо веселі , будьмо здорові !
Звучить пісня «Хустка, хустка»